

Sağlıklı Yaşlanma Sürecinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Üzerinden İncelenmesi

Examining the Healthy Aging Process through Sustainable Development Goals

Emir Avşar¹, Begüm Kırık², Ceren Yolcu³, Sevgi Deniz Serbest⁴, Hediye Arslan Özkan⁵

Öz

Gelişen dünyada, yaşam şartları ve beklentisinin artmasıyla birlikte doğum oranlarında azalma yaşanırken, yaş ortalaması ve yaşlı nüfusunda kayda değer bir artış görülmektedir. Artan yaşlı nüfusunun getirdiği fiziksel ve ruhsal endişeleri ortadan kaldırmak ve daha sağlıklı yaşlanan nüfusa sahip olmak, devletlerin hedefi olmalıdır. İleri yaşlarda bireyin refahını sağlayacak olan fonksiyonel yeteneğin geliştirilmesi ve sürdürülmesi olarak tanımlanan sağlıklı yaşlanma, her bakımdan kapsayıcı olmalıdır. Sağlıklı yaşlanma politikalarının hayata entegre edilebilmesini kolaylaştırmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak için Birleşmiş Milletlerin 2015 yılında yayınladığı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri en kapsamlı kaynak olacaktır. Bu bağlamda, sağlıklı yaşlanma için sürdürülebilirlik hedefleri belirleyecek olan ülkelerin göz önünde bulundurması gereken hedefler; ‘‘Yoksulluğa Son’’, ‘‘Açlığa Son’’, ‘‘Kaliteli Eğitim’’, ‘‘Toplumsal Cinsiyet Eşitliği’’, ‘‘Eşitsizliklerin Azaltılması’’, ‘‘Sürdürülebilir Şehirler ve Toplumlar’’ olmalıdır. Belirtilen sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin seçilme nedeni sağlıklı yaşlanmayı destekleyen ve toplumun tüm bireylerinin refahını artırmayı amaçlayan politikaların oluşturulmasında önemli bir çerçeve sunabilmek için temel hedefler olmasıdır. Bu derleme ile sağlık politikası belirleyicilerine rehber olması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, Sağlıklı Yaşlanma, Hemşirelik

Abstract

In the developing world, while there is a decrease in birth rates as living conditions and expectations increase, there is a significant increase in the average age and elderly population. Eliminating the physical and mental concerns brought about by the increasing elderly population and having a healthier aging population should be the goal of states. Healthy aging, defined as the development and maintenance of functional abilities that will ensure the well-being of the individual in older ages, should be comprehensive in all respects. In this context, the targets that countries that will determine sustainability targets for healthy aging should consider are; ‘‘No Poverty’’, ‘‘No Hunger’’, ‘‘Quality Education’’, ‘‘Gender Equality’’, ‘‘Reducing Inequalities’’, ‘‘Sustainable Cities and Societies’’. The reason for selecting the mentioned sustainable development targets is that they are the basic targets in order to provide an important framework for the creation of policies that support healthy aging and aim to increase the well-being of all individuals in the society. This article aims to guide health policy makers.

Key Words: Aged, Healthy aging, Nursing

¹Arş. Gör. Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, emir.avsar@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-0796-6409

²Sorumlu Yazar, Öğr. Gör. Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, begum.kirik@yeditepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0092-6538

³Lisans Öğrencisi, Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, ceren.l.yolcu@gmail.com, ORCID: 0009-0009-3323-400X

⁴Lisans Öğrencisi, Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, sevgidenizrbst@gmail.com, ORCID: 0009-0009-5559-9114

⁵Prof. Dr. Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, hedarslan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9328-8263

Geliş Tarihi: 3 Mayıs 2024, Kabul Tarihi: 22 Kasım 2024, Yayımlanma Tarihi: 30 Aralık 2024

Özet açıklama (Summary Statement)**1. Bu konu hakkında bilinenler nelerdir?**

- Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yoksulluğu sona erdirmek, gezegeni korumak ve 2030 yılına kadar tüm insanların barış ve refaha sahip olmasını sağlamak için evrensel bir eylem çağrısı olarak kabul edilmiştir. 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi, ilgili süreçlere entegre edilmiştir. Bir alandaki hedef diğer alanlardaki sonuçları etkilemektedir. Bu nedenle bütün hedefler ayrılmaz bir bütün niteliğindedir. Belirlenen hedeflerle kalkınmanın sağlanabilmesi için sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliğin dengeli bir şekilde sağlanması gerektiği kabul edilmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine her alanda ulaşmak için toplumun tamamının yaratıcılığı, bilgi birikimi, teknolojisi ve finansal kaynakları gereklidir.

2. Bu derlemenin sonuçları

- Yaşlanma sürecinin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için yaşlılara yönelik bakım ve destek sistemlerinin artırılması, yaşlı dostu çevrelerin oluşturulması, topluma katılımlarının teşvik edilmesi, sağlık hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması, refah düzeylerinin artırılması ve dışlanmanın önüne geçilmesi gerekmektedir.

- Politika üreticiler, sağlık profesyonelleri ve ilgili diğer birimler ile iş birlikleri yapılmalı, yaşlı bireylerin haklarına saygı gösterilmelidir.

- Sonuç olarak, sağlıklı yaş alma süreci ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri birbirini tamamlayan önemli unsurlar olmakla birlikte toplumun geleceği için kritik önem arz etmektedir.

3. Bu makalenin katkıları

- Bu derlemede, sağlıklı yaşlanma sürecinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) üzerinden incelenmesi ve bu bağlamda sağlık politikası belirleyicilerine rehber olması amaçlanmaktadır.

Giriş

Gelişen dünyada, hayat şartları ve yaşam beklentisinin artmasıyla birlikte doğum oranlarında azalma yaşanırken, yaş ortalaması ve yaşlı nüfusunda dikkat çekici bir artış görülmektedir.¹ Dünya Sağlık Örgütü'nün On Yıllık Yaşlanma Planı (2021-2030) hedefinde belirlenen yıllar sonunda 60 yaş ve üzeri insan sayısının %34 artacağı ve 2019'da 1 milyardan 1.4 milyara yükselen yaşlı nüfusunun 2050 yılına gelindiğinde 2 kattan fazla artarak 2.1 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir.² Türkiye nüfusu incelendiğinde, Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2024 yılında yayınladığı 2023 yılı verilerine göre ülkemizde 65 yaş üstü nüfusun 8.722.806 kişi olduğu ve toplam nüfus içindeki oranının ise %10,2 olduğu saptanmış olup, 2030 yılına gelindiğinde bu nüfusun 12.066.092 kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir.³ Yaşlı nüfusun giderek artması, yaş almanın getirdiği fiziksel ve ruhsal sorunların artmasına ve yaşlı bireylerin sağlıklı yaşlanma konusunda endişe duymalarına yol açmaktadır.^{4,5} Bu endişeleri gidermek ve daha sağlıklı bir yaşlı nüfusa sahip olmak adına, devletlerin temel hedefi; yaşlı bireylerin yaşam kalitesini yükseltmek, sürdürülebilir ve sağlıklı yaşlanmayı hayata geçirmek amacıyla kapsamlı çalışmalar yürütmek, bu çalışmalar için uygun ortamları sağlamak ve gerekli imkanları sunmak olmalıdır.^{6,7}

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre Sağlıklı Yaşlanma, *"İleri yaşlarda bireyin refahını sağlayacak olan fonksiyonel yeteneğin geliştirilmesi ve sürdürülmesi"* olarak

tanımlanmaktadır.² Bu fonksiyonel yetenek, yaşlı bireyin fiziksel ve zihinsel kapasitesinin birleşimi, içinde yaşadığı çevre ve bunlar arasındaki etkileşimlerdir.⁸ Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı'na göre sağlıklı yaşlanma “*Yalnızca sağlık yönünden değil, aynı zamanda psikolojik ve sosyal yönden de tam bir iyilik halinin varlığını işaret eden bir kavram*” olarak tanımlanmaktadır.⁹ Bireyin bu iyilik haline ek olarak yaşam kalitesini artıran faktörler de ele alındığında, başarılı yaşlanma kavramı ortaya çıkmaktadır.¹⁰ Başarılı yaşlanma, “*İleri yaşta majör hastalıklar bulunmaksızın fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak aktif olmak*” şeklinde tanımlanmıştır.⁹ Bu tanımlar ele alındığında sağlıklı yaşlanma ile ilgili konulacak hedeflerin, sağlığın sadece fiziksel ve ruhsal boyutunu ele almaması gerektiği çok açıktır. Yaşlılık, insanın bir anda içine düştüğü bir durum değildir. İnsan doğduğu andan itibaren yaşlanmaya başlar ve bu yaşlılığın sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi önemlidir.¹¹ Sağlıklı yaşlanmayı sağlayacak eylemler her yaşta yapılabilir ve yapılmalıdır. Bu eylemleri oluştururken kapsayıcı olmasına ve her yaş grubuna uygun olmasına özen gösterilmelidir. Bu hususta sağlıklı yaşlanma hedeflerinin hayata entegre edilebilmesini kolaylaştırmak ve sürdürülebilirliğini sağlamak için Birleşmiş Milletlerin 2015 yılında yayınladığı Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi (SKH) en kapsamlı kaynaktır.¹²

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, 2015 yılında Birleşmiş Milletler tarafından yoksulluğu sona erdirmek, gezegeni korumak ve 2030 yılına kadar tüm insanların barış ve refaha sahip olmasını sağlamak için evrensel bir eylem çağrısı olarak kabul edilmiştir. 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi entegre edilmiştir.¹³ Bir alandaki hedef diğer alanlardaki sonuçları etkilemektedir. Bu nedenle bütün hedefler ayrılmaz bir bütün niteliğindedir. Belirlenen hedeflerle kalkınmanın sağlanabilmesi için sosyal, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirliğin dengeli bir şekilde sağlanması gerektiği kabul edilmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine her bağlamda ulaşmak için toplumun tamamının yaratıcılığı, bilgi birikimi, teknolojisi ve finansal kaynakları gereklidir. SKH şekil 1’de gösterilmiştir.¹²

Bu derlemede, sağlıklı yaşlanma sürecinin SKH üzerinden incelenmesi ve bu bağlamda sağlık politikası belirleyicilerine rehber olması amaçlanmaktadır.

Yaşlılarda Özellikli Sürdürebilir Kalkınma Hedefleri

Yoksulluk-Açlık

Yoksulluk olgusu, özel mülkiyet ve kişiler arası üretim sonucu ortaya çıkan farklılaşmanın başladığı günden bu yana, var olan bir kavramdır.^{14,15} Bugün kullanıldığı haliyle yoksulluk terimi, “*Toplam gelirin; biyolojik varlığın devamı için gerekli olan yeme, giyinme ve barınma gibi asgari düzeydeki fiziki ihtiyaçları karşılamaya yetmemesi*” olarak tanımlanmıştır.¹⁵

Yaşlılık dönemine girilmesiyle birlikte kişiler genç yetişkin olarak nitelendirildikleri yaşlarındaki fiziksel ve bilişsel fonksiyonları birer birer kaybetmeye başladığından çalışma hayatları da aynı kalamamaktadır.¹⁶ Artık yaşlı sınıfına giren bireyler üretici konumunu giderek kaybetmekte, tüketici konumuna geçmekte ve maddi problemler yaşama olasılıkları daha da yükselme eğilimindedir.¹⁷ Bu nedenle yaşlı bireylerin gelir durumlarında gerçekleşen değişimler yaşam biçimlerinin de değişmesine yol açmaktadır.¹⁸ Yaşlılık sürecinde özellikle emekli olmanın etkisiyle bireyin gelir durumunun düşmesi, bireye sahip olduğu sosyal statüsünü kaybetme ve kendine bile yetememe hissi vermekle birlikte, kişiler arası iletişim ve etkileşimlerini de olumsuz yönde etkilemektedir.¹⁹

Bireylerin emeklilikle birlikte karşılaştıkları refah sorunlarına bakıldığında, yoksulluğun başlıca nedeni aktif çalışma dönemine kıyasla daha düşük gelir elde etmeleridir. Ancak bu duruma ek olarak, zihinsel ve fiziksel gerileme, üretkenliğin azalmasıyla tüketici konumuna geçiş, sosyal statüdeki değişim ve sağlık kaybı gibi yaşlılıkla ortaya çıkan diğer sorunlar da yoksulluğa katkıda bulunmaktadır.^{14,20} Yoksulluğun ilerleyici olarak devam ettiği süreçlerde yaşlı birey, en temel hakkı olan beslenme hakkından bile yararlanamayacak duruma gelmekte ve açlıkla savaşmak zorunda kalmaktadır. Yetersiz beslenmeyle birlikte yaşlının var olan hastalıklarının prognozu daha da kötüleşirken, yeni hastalıkların da ortaya çıkma riski artmaktadır.²¹ Bakım ve sosyal destek gibi yardım programlarında da sıklıkla gençlere öncelik verildiğinden, yaşlı bireyler yetersiz beslenme durumuyla karşı karşıya kalabilmektedir.²² Hem yaşlılığın getirdiği fiziksel, psikolojik değişimlerle hem de yoksulluk ve açlıkla savaşmaya çalışan yaşlı birey gün geçtikçe bakıma bağımlı hale gelme tehlikesiyle yüzleşmektedir.¹⁹ Aile içinde değişen gelir dağılımı kimi zaman ailedeki diğer bireylerin yaşlı bireyi dışlamasına, hor görmesine, ihtiyaçlarını karşılamak istememesine ve yaşlı bireyin terk edilmesine kadar gidebilmekte ve bu durum yaşlı bireyi depresyona hatta intihara sürükleyebilmektedir.²³ Oysa hayatının neredeyse yarısını çalışarak geçiren ve yaşadığı ülkenin üretimine ve gelişmesine katkı sağlayan emekliler, haklarından en iyi şekilde yararlanabilmeli ve refahları konusunda bir sorun yaşamamalıdır.²⁴ Ancak, emeklilik dönemiyle birlikte, sağlık sorunları ve artan bakım ihtiyaçları gibi zorluklar da kaçınılmaz hale gelmektedir.^{24,25}

Yaşlılıkla birlikte gelen hastalıklar ve değişen fiziki durumlar nedeniyle uzun süreli bakım ihtiyacı yaş ilerledikçe artmaktadır.²⁶ Bu durumda alınacak bakım hizmetlerinin maliyetleri çok yüksek olabilir. Emekli maaşı, tasarruflar, çeşitli harcamalar veya diğer kaynaklar ile yeterli birikim yapamayan yaşlı bireyler, sosyal destek hizmetleri olmadan bakım ve sağlık hizmetlerine erişmekte zorluk çekebilirler. Yaşlıların fiziksel ve psikolojik anlamda sağlıklı yaşlanabilmeleri için nitelikli sağlık bakımı almaları ve temel ihtiyaçlarını

karşılatabilmeleri gerekmektedir.²⁷ Bu nedenle yaşlı yoksulluğu için kısa vadede işe yarayacak çözümler yerine uzun vadede kalıcı ve etkin çözümler üretilmelidir. Yaşlı bireylere az miktarda ve düzensiz sağlanan maddi yardımlar yerine, devamlı ve yeterli gelir elde etmelerini sağlayacak imkanlar verilmesi gerekmektedir.²⁸ Ayrıca ülkeler emeklilik politikalarını tekrar gözden geçirerek emekli maaşları konusunda daha adaletli davranmalı ve toplumun diğer kesimlerinin aldığı ücretleri de göz önünde bulundurarak gelir eşitsizliğinin önüne geçilmelidir. Çalışma hayatını devam ettirmek isteyen yaşlılar desteklenerek kendilerini ekonomik anlamda özgür ve yeterli hissetmeleri sağlanmalıdır.²⁹

Hayat Boyu Öğrenme

Yaşlı nüfusun gün geçtikçe artması bir başarı olarak görülüp bu zafer adeta “dünyanın saçlarının ağarması, insanlığın en büyük zaferlerinden biridir” olarak dile getirilse de, bu artışla birlikte yaşlıların yaşadığı sorunlar daha da görünür hal almaya ve bu sorunların üzerinde daha fazla durulmaya başlanmıştır.⁶ Yaşlıların fiziksel güç ve sağlık durumlarının azalması, emeklilikle birlikte değişen ekonomik durum ve gelir azalması, eş kaybı, değişen sosyal statüye uyum, yeni bilgi sistemlerine ve teknolojilere uyum sağlamada zorluk yaşama gibi problemlerin önüne geçmenin yolu, hayat boyu öğrenme kavramının öneminin vurgulanması ve bireylerin buna teşvik edilmesi olacaktır.³⁰

Hayat boyu öğrenme; öğrenmenin sürekli olma niteliğinin kavramsallık kazanmış halidir. 21. yüzyılın sihirli sözcüğü olan bu kavram ilk olarak, UNESCO tarafından 1960 yılında kullanılmış ve “*bireyin yaşadığı müddetçe devam eden öğrenim süreci*” olarak tanımlanmıştır.³¹ Hayat boyu öğrenmenin temelini yetişkin eğitimi oluşturmaktadır ve yetişkin eğitimi yaşam boyu disiplin ile mümkün olabilmektedir.³² Ayrıca bu kavram, bireyin mevcut potansiyeli ve yeterliliklerini yaşamı süresince geliştiren bir süreçtir. Yaşlı bireylerde hayat boyu öğrenmenin amacı; yaşlılıkla birlikte gelen bireysel, sosyal ve ekonomik sorunları ortadan kaldırmaktır.³⁰ Hayat boyu öğrenmenin bireysel anlamda amacı; yaşlı bireyin çalışma döneminde yapmak isteyip ertelediği şeyleri yapmasına olanak sağlayarak bireyin var olan saklı potansiyelini ortaya çıkarmak, diğer kuşaklara, güncel gelişmelere ve gelişen teknolojik yeniliklere uyum sağlamak, iyilik halinin korunmasına yardımcı olmak, hastalıklarla baş edebilme yeteneğini arttırmak gibi başlıklarla sıralanabilir.^{26,30} Sosyal anlamda ele alındığında hayat boyu öğrenmenin amacı, bireylerin iletişim becerilerini ve kuşaklararası/kültürlerarası diyalogu geliştirmeye yardımcı olarak bilgi üretilmesi ve bilginin paylaşılmasının yolunu açmaktır.³³ Ekonomik açıdan bakıldığında hayat boyu öğrenmeyle birlikte, öğrenmeye açık bireyin istihdamını genişletmek ve ona çeşitli iş imkanları sağlamak amaçlanır.³⁴ Yaşlı bireyin geçmiş deneyimleriyle gençlerin bilgilerinin birleştirilmesi, yaşlı bireylerin kendini yeterli

hissetmesine ve ekonomik alanda yeni gelişmeler yapılabilmesine olanak sağlar.¹⁹ Tüm bu olgular olumlu şekilde desteklendiğinde; yaşlı bireyin özgüveni, özyeterliliği, hayattan memnuniyeti, dolayısıyla yaşam kalitesi artacak ve sağlıklı yaşlanmanın önü açılacaktır.

Yaşlıların hayat boyu eğitim konusunda desteklenebilmeleri ve bu konuda çeşitli istihdamlar sağlanabilmesi için devlet politikaları buna göre düzenlenmeli, üçüncü yaş üniversiteleri gibi programlar daha da çeşitlendirilerek yaşlının okur yazarlık, yabancı dil, felsefe, din ve genel kültür gibi konuların yanında teknoloji ve gelişen dünyaya uyumu da desteklenerek sosyal hayata katılımları sağlanmalıdır.^{35,36} Böylelikle yaşlı birey kendini toplumdan ayrı bir sınıf olarak görmeyip dışlanma hissi yaşamadan bu süreci devam ettirecek ve sağlıklı yaşlanmasının önünü açacak adımlar atacaktır.

Cinsiyet Eşitliği

Yaşam boyu cinsiyet eşitliğini sürdürmek, yaşamın ilerleyen dönemlerinde bireye yönelik olumlu sonuçlar getirecektir.³⁷ Bu nedenle ülkeler, sis temlerini ve eylem planlarını yaşlı bireyin cinsiyet eşitsizliğini en aza indirgeyecek şekilde düzenlemelidir.³⁸ 1 Aralık 1948'de kabul edilen ve Türkiye'nin de 1949'da kabul ettiği İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin (İHEB) 2. maddesinde cinsiyet temelinde eşitlik kabul edilmiştir. Belirtilen maddede, yaşa bağlı ayrımcılıktan özellikle bahsedilmemiş olsa da bildirmede yer alan "*herhangi başka bir ayırım*" şeklindeki ifade ile yaşa bağlı ayrımcılığa da dikkat çekildiğini görmekteyiz.³⁹ Dolayısıyla, hem genel anlamda bir eşitlik normunun hem de yaşlılarda toplumsal cinsiyet eşitliği normunun İHEB'in 2'nci maddesinin kapsamında yer almaktadır.

Her iki cinsiyet için de geçerli olan toplumsal cinsiyet eşitsizliği; yaşlılık ile özellikle gelenekçi topluluklardaki kadınlar için avantajlı olabilmektedir.³⁷ Genç kadınlar, eşlerinin ailesinde yaşça büyük bireylere (cinsiyet fark etmeksizin) hizmet etme, onların isteklerine boyun eğme ve yemekleri bitmeden sofraya oturmama gibi zorlayıcı uygulamalara maruz kalabilmektedir. Buna karşılık, yaşlı kadınlar sosyal statü açısından daha güçlü bir konuma gelebilmektedir.⁴⁰ Ancak bu durum, kadınları zayıf gösteren ve geleneksel toplumsal cinsiyet rolleriyle beslenen ataerkil yapının bir sonucudur. Bu düzenin baskın olduğu toplumlarda, kadınların statüsü yaşa bağlı olarak artıyor gibi görünse de gerçekte bu artış, erkek çocuk sahibi olma veya eşin vefat etmesi gibi durumlara dayanmakta ve büyük ölçüde erkekler üzerinden tanımlanmaktadır. Yaşlı anne, ailede saygı duyulan ve sözü geçen bir figür haline gelirken, eşinin vefatı durumunda aileyi yöneten tek kişi konumuna geçmektedir. Geleneksel yapıya göre, genç yaşlarda "taze gelin" olarak adlandırılan kadının sosyal statüsü sınırlıdır. Ancak ailedeki erkek çocukların evlenmesiyle birlikte "kıdemli gelin" statüsüne yükselir ve en sonunda kendi çocuğu evlenince "kayınvalide" konumuna, yani en yüksek statüye erişmektedir.

^{37,40} Diğer taraftan, erkeklerin toplumsal gücü ve otoritesi ise yaşlandıkça fiziksel güçlerinin azalmasıyla birlikte zayıflamaktadır.

Toplumsal cinsiyet anlayışının yaşlılıkta bu derece değişiyor olması; aynı toplum içerisinde farklı kültürel anlayışlarının bulunması, yaşlıların alışlagelmiş rollerini bir anda bırakamaması ve yeni rollere kısa sürede alışamamasından kaynaklanmaktadır.^{41,42}

Her Alanda Eşitsizliği Azaltmak

Toplumsal tabakalaşma en yakın anlamda insanların ayrı gruplanmaları içerisindeki yapısal eşitsizliklerini ifade eder.⁴³ Toplumsal tabakalaşma ve eşitsizlikler alanındaki sosyal çalışmalar; gelir düzeyi, eğitim düzeyi, mülk sahipliği, iş kolu, cinsiyet vb. gibi pek çok faktöre bağlı olarak yapılabilmektedir. Söz konusu olan faktörlerden bizim için en önemlisi de yaş ile bağlantılı olarak ortaya çıkan eşitsizliklerdir. Yaşlı bireylerin toplam nüfus içindeki dağılımının artması, sanayileşme, şehirleşme, aile yapısındaki değişme, yeni mesleklerin ortaya çıkması gibi faktörler yaşlı bireylerin toplum içindeki anlamını ve değerini etkilemiştir.⁴⁴ Bu husustaki değişimler yaşlıların daha fazla eşitsizliğe maruz kalmalarını beraberinde getirmiştir.⁴⁵

Sosyal eşitsizliği saptarken kullanılan önemli göstergelerden birisi de eğitimidir.⁴⁶ Yapılan araştırmalardan elde edilen verilere göre yaşlılık döneminde işitme ve görme duyularının azalması, hareket kabiliyetlerinin azalması ve bellek kayıpları gibi durumlar, yaşlıların hiçbir şey öğrenemeyecekleri veya eğitim aktivitelerine dahil olamayacakları yönünde çeşitli yanlış düşüncelerin gelişmesine sebep olmaktadır.^{47,48} Bu bilgilerin aksine sanayi toplumuna geçiş olduğundan beri formal eğitim artmaya başlamıştır. Bu dönemde özellikle her yaş için eğitim anlayışı benimsendiğinden eğitim hızlıca yaygınlaşmıştır. Fakat bilinenin aksine tek tip bir yaşlı/yaşlılık profili yoktur. Bu sebeple yaşlı bireylerde eğitim-öğretimle ilgili eşitsizliklerle mücadele edebilmek için yaşlı bireylere tek tip anlayışı ile yaklaşılması gerekmektedir.⁴⁹

Bir diğer sosyal eşitsizlik sağlıkla ilgili olandır. Sağlıkta eşitsizlik, her yaş grubunu olumsuz etkileyebileceği gibi yaşlılıkta da olumsuz etkileri olan bir konudur.^{50,51} Yaşlılık döneminde ortaya çıkan sağlıktaki eşitsizlikler; ileri yaşta olma, kadın cinsiyette olma, eğitim düzeyinin düşüklüğü, yoksulluk, bir ya da birden fazla kronik hastalığa sahip olma gibi değişkenlere bağlı olarak artış gösterme eğilimindedir.^{50,52} Yaşlı bireylerde sık rastlanılan kronik rahatsızlıkların kontrol altına alınabilmesi için sağlık bakım hizmetlerinden yeterince yararlanılması, hekim gözetiminde önerilen ilaçların kullanılması, diyetisyen kontrolünde diyet uygulamalarının yapılması gerekmektedir.⁵³ Bütün bu uygulamalar için sosyal güvence sistemlerine, yeterli bilgiye ve gelir düzeyine sahip olmak önem arz etmektedir. Yaşlı bireylerin

sağlık/hastalık konularında daha az bilgiye sahip olması ve gelir düzeylerinin az olması, sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanamamalarına sebep olacaktır.⁴⁵

Sürdürülebilir Şehirler ve Toplumlar

Şehir içi yaşantı, günümüz dünyasında kentleşme ve kente göç ile artan bir eğilime sahiptir.⁵⁴ Türkiye’de 65 yaş ve üzeri nüfusun %30,1’inin kırsal olarak sayılan yerleşim yerlerinde, %14,6’sının orta yoğunlukta şehir olarak sayılan yerlerde, %55,3’ünün ise yoğun şehir olarak sayılan yerlerde yaşadığı belirtilmiştir.⁵⁵ Dolayısıyla Türkiye’de yaşlı bireylerin büyük bir oranda şehirde yaşadığı görülmektedir.³

Yaşlı bireylerin kent yaşantıları incelendiğinde erişilebilirlik kavramı ön plana çıkmaktadır.⁵⁶ Erişilebilirlik çerçevesinde yaşlı dostu şehirler, mevcut bulunan yapılarını ve hizmet sistemlerini yaşlı bireyler için erişilebilir bir şekilde düzenleyen ve onların sağlık, güvenlik, toplumsal katılım gibi ihtiyaçlarını karşılamayı hedefleyerek yaşam kalitesini yükseltmeyi amaçlayan kentlerdir.^{44,56} Yaşlı dostu olan bir şehir, bu bireylerin rutin hayatlarında esas ihtiyaçlarını karşılayabileceği sağlık tesisleri, park ve bahçeler, alışveriş merkezleri, ibadethaneler gibi kamusal yapılara kolay erişilebilirliği ve yürüme mesafesinde bulunmasıyla ilişkilidir.⁵⁵ Türkiye’de yaşlı nüfus günlük rutin ihtiyaçlarını karşılamak için daha çok yürümeyi tercih etmektedir. Bu bağlamda kent çevresinin yaşlı bireyin kullanımına uygun olmaması aktif yaşlanmayı olumsuz etkilemektedir. Yeterli genişlikte kaldırımlar, kaliteli aydınlatmalar ve açık bir şekilde işaretlenmiş yaya geçitleri; asansörler, rampalar, öncelikli oturma alanları ve alçak tabanlı toplu taşıma araçları; güvenli ve bakımlı park bahçeler ve asansöre sahip kamu binalarının varlığı yaşlıların hayat kalitesini artırmaktadır.^{55,57}

Yaşlı Sağlıkta Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde Hemşirelerin Rolü

Hemşireler ve diğer sağlık çalışanlarının yaşlı toplumun hayat kalitelerini daha iyi hale getirmede, kişilerin ihtiyaçları doğrultusunda bakım ve destek vermeleri çok önemlidir.⁵⁸ Dünya Sağlık Örgütü aktif yaşlanma eylem planında, yaşlıların olası hastalıklarını engelleyip hayat şartlarını daha iyi hale getirmek ve bu şartları sürdürülebilir hale getirebilmek için sağlıklı yaşam alışkanlıklarının iyi hale getirilmesinin gerekli olduğunu vurgulamıştır.⁸ Özellikle yaşlı sağlığı kapsamında görev yapan hemşireler yaşlıların ihtiyaçlarının tespit edilmesinde ve tespit edilen bu ihtiyaçlara uygun hemşirelik bakımının hayata geçirilmesinde önemli sorumluluklara sahiptir. Buna ek olarak bu bireylere sunulacak bakım ve hizmetler sadece hastalığı tedavi etmeye odaklı olmaktan çıkıp sağlığı koruma ve geliştirmeye öncelik verilmelidir.⁵⁹ Hemşireler sadece yaşlı bireyleri odak alarak değil yaşlı bireylerin ailelerini ve yaşam biçimlerini de göz önüne alarak bireye holistik bir bakım vermelidir. Hemşirelerin aktif ve sağlıklı yaşamın sürdürülebilir hale getirilmesi sırasında üstleneceği görevler aşağıdaki gibi olacaktır:⁵⁸⁻⁶⁰

- 1.Sağlığı koruyucu ve geliştirici bakım metotları ile yaşlı sağlığında ve yaşamında istenmeyen olaylara engel olarak sağlık şartlarını iyi hale getirmeyi sağlamak,
- 2.Kronik hastalıklar ve engel durumunda yaşam kalitesini artıran politika ve programların oluşturulmasını sağlamak,
- 3.Yaşlı dostu çevre, yaşlı dostu sağlık merkezleri gibi projeler oluşturulması konusunda öncü olmak,
- 4.Emeklilik sonrası geliri düşen yaşlı bireylerin gerekli tarama testleri ve bakımlara ulaşabilmesi için sosyal hizmet kurumları ile çeşitli çalışmalar yürütmek,
- 5.Çeşitli engellere sahip yaşlı bireylerin sağlık kuruluşlarında karşı karşıya gelebileceği ulaşım engellerinin ortadan kaldırılmasını sağlamak,
- 6.İşitsel ve görsel problemler yaşayan ileri yaşlı kişilere uygun bakımları planlamak, işitsel cihazlara ve görsel araçlara ulaşımını sağlamak,
- 7.Yaşlıların özellikle emeklilik sonrası değişen toplumsal statülerle birlikte yaşadığı toplumsal dışlanma, yalnızlık ve depresyonu en aza indirmek amacıyla sosyal destek sağlamak, kendi yaşlılarıyla vakit geçirebileceği çeşitli etkinlik grupları ve uyum etkinlikleriyle aile ve kişiler arası iletişimi ve dayanışmayı geliştirmeye katkı sağlamak,
8. Yaşlı bireyin fiziksel ve sosyal aktivitelerini desteklemek, spor, yürüyüş, yeşil alan vb. gibi alanların yaşlı bireye uygun hale getirilip artırılması için öncü bir ses olmak,
- 9.Yaşlıların birinci basamak sağlık hizmetleri ve uzun süreli bakım hizmetlerine erişimini sağlamak,
10. Hem kurum için(hastane) hem de kurum dışı (evde bakım) bakım hizmeti sunmak,
- 11.Yaşlı bireyleri, devlet tarafından oluşturulmuş toplum ve sağlık hizmetleri konusunda bilgilendirmek ve bu hizmetlerden etkili şekilde yararlanabilmesi için desteklemek,
12. "Yaşlılık" olgusunun olumlu bir algı haline gelebilmesi için çeşitli medya araçlarıyla aktif ve sağlıklı yaşlanmanın pozitif ve gerçek yönleri ile ilgili bilgiler sunmak,
- 13.Geriatrik bireyleri sosyal hayat ve aile ortamlarına yeniden kazandırmak için kent ve kırsal bölgelere erişilebilir ve uygun fiyatlı ulaşım yolları sağlanması konusunda çeşitli kurumlarla iş birliği halinde olmak,
- 14.Yaşlılıkta bilinçsiz tüketime açık olan ilaç, tedavi gibi yöntemleri değerlendirmek ve yaşlı bireylerin bu tehlikelerden uzaklaştırılmasını sağlamak,
15. Yaşlı bireyin hak, özerklik ve bağımsızlığını savunmak,
- 16.Yaşlı bireyin fonksiyonel, zihinsel, fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını göz önüne alarak bütüncül bakım vermek ve bireyin yaşadığı ortamı değerlendirip olası risklerin önüne geçmek,

17.Yasal ve etik ilkeler çerçevesinde geriatrik bireyi güçlendirmek ve seçimlerinde özgürce hareket edebilmesini sağlamak,

18. Yaşlı bireyin istek ve ihtiyaçlarını göz önüne alarak birey merkezli ve holistik bakım sağlamak,

23.Fiziksel ve zihinsel yardıma ihtiyacı olan geriatrik bireyin hemşirelik bakımında, olası riskleri önlemek, kaliteli ve güvenli hemşirelik bakımı sağlamak için hedefler çerçevesinde bakım planları uygulamak,

24.Yaşlı bireylerde, makalede belirtilen sürdürülebilir sağlıklı yaşlanma hedefleri doğrultusunda fiziksel, zihinsel ve fonksiyonel sağlığı geliştirmek.

Sonuç

Giderek yaşlanan nüfusta sağlıklı yaş alma hedefleri, sürdürülebilir kalkınmanın ayrılmaz bir parçasıdır. Sağlıklı yaş almanın amacı, yaşlı bireylerin biyopsikososyal gereksinimlerini karşılamak ve yaşam kalitelerini artırmaktır. Yaşlanma sürecinin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için yaşlılara yönelik bakım ve destek sistemlerinin artırılması, yaşlı dostu çevrelerin oluşturulması, topluma katılımlarının teşvik edilmesi, sağlık hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması, refah düzeylerinin artırılması ve dışlanmanın önüne geçilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla politika üreticiler, sağlık profesyonelleri ve ilgili diğer birimler ile iş birlikleri yapılmalı, yaşlı bireylerin haklarına saygı gösterilmelidir. Sonuç olarak, sağlıklı yaş alma süreci ve sürdürülebilir kalkınma hedefleri birbirini tamamlayan önemli unsurlar olmakla birlikte toplumun geleceği için kritik önem arz etmektedir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır

Kurumsal ve Finansal Destek: Yazarlar çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Yazar Katkıları: Fikir: BK, EA, Tasarım: BK, EA, HAÖ, Gözetim: HAÖ, Araç gereç: BK, Veri toplama ve işleme: CY, SDS, Analiz ve yorumlama: CY, SDS, Literatür tarama: BK, EA, CY, SDS, Yazma: BK, EA,CY,SDS, Eleştirel inceleme: HAÖ. Tüm yazarlar makalenin hazırlanmasını onayladı.

Etik Kurul İzni: Bu makalenin yazımı aşamasında herhangi bir kurumdan etik onay alınmamıştır.

Kaynaklar

1. Budget Office C. The Demographic Outlook: 2024 To 2054 Demographic Factors That Contribute To Population Growth [Internet]. 2024. Available From: [Www.Cbo.Gov/Publication/59697](http://www.cbo.gov/publication/59697)
2. World Health Organization. Un Decade Of Healthy Ageing: Plan Of Action 2021-2030. World Heal Organ [Internet]. 2020;1–26. Available From: https://cdn.who.int/media/docs/default-source/decade-of-healthy-ageing/final-decade-proposal/decade-proposal-final-apr2020-en.pdf?sfvrsn=B4b75ebc_25&download=true
3. Tüik. İstatistiklerle Yaşlılar, 2023 [Internet]. Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. 2023. Available From: <https://data.tuik.gov.tr/bulten/index?p=istatistiklerle-yasli-lar-2023-53710>
4. Noto S. Perspectives On Aging And Quality Of Life. *Healthc*. 2023;11(15).
5. Ayoubi-Mahani S, Eghbali-Babadi M, Farajzadegan Z, Keshvari M, Farokhzadian J. Active Aging Needs From The Perspectives Of Older Adults And Geriatric Experts: A Qualitative Study. *Front Public Heal*. 2023;11(1).
6. Eser B, Küçük Aksu S. Yaşlanan Nüfus, Sorunlar Ve Politikalar: Türkiye İçin Bir Değerlendirme. . Gümüşhane Üniversitesi Sos Bilim Enstitüsü Elektronik Derg [Internet]. 2021;12(2):541–56. Available From: <https://orcid.org/0000-0003-2623-2822>.
7. Ye P, Jin Y, Er Y, Duan L, Palagyi A, Fang L, Et Al. A Scoping Review Of National Policies For Healthy Ageing İn Mainland China From 2016 To 2020. *Lancet Reg Heal - West Pacific* [Internet]. 2021;12(14):100168. Available From: <https://doi.org/10.1016/j.lanwpc.2021.100168>
8. Who. Healthy Ageing And Functional Ability [Internet]. 2020. Available From: <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/healthy-ageing-and-functional-ability>
9. T.C. Sağlık Bakanlığı. Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı Ve Uygulama Programı 2021-2026. Ankara; 2021.
10. Polat F, Delibaş L. How Successful Are We Aging? Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi Ve Folk Tıp Derg. 2021;11(2):331–9.
11. Wickramasinghe K, Mathers Jc, Wopereis S, Marsman Ds, Griffiths Jc. From Lifespan To Healthspan: The Role Of Nutrition İn Healthy Ageing. *J Nutr Sci*. 2020;9:1–10.
12. Birleşmiş Milletler. Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Çalışmalarımız [Internet]. Available From: <https://turkiye.un.org/tr/sdgs>
13. Undp. “What Are The Sustainable Development Goals?” [Internet]. 2022. Available From: <https://www.undp.org/sustainable-development-goals>
14. Ak M. Toplumsal Bir Olgu Olarak Yoksulluk. *Akad Bakış Derg*. 2016;54.
15. Arpacıoğlu Ö, Yıldırım M. Dünyada Ve Türkiye’de Yoksulluğun Analizi. Niğde Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilim Fakültesi Derg [Internet]. 2011;4(2):60. Available From: <http://iibfdergi.nigde.edu.tr/article/view/5000066566>
16. Lövdén M, Fratiglioni L, Glymour Mm, Lindenberger U, Tucker-Drob Em. Education And Cognitive Functioning Across The Life Span. *Psychol Sci Public Interes*. 2020;21(1):6–41.
17. Brooks C, Sangiorgi I, Hillenbrand C, Money K. Why Are Older Investors Less Willing To Take Financial Risks? *Int Rev Financ Anal* [Internet]. 2018;56:52–72. Available From: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2017.12.008>

18. Ismail Z, Ahmad Wıw, Hamjah Sh, Astina Ik. The İmpact Of Population Ageing: A Review. *Iran J Public Health*. 2021;50(12):2451–60.
19. Türkan M, Sezer S. Yaşlı Yoksulluğunun Yarattığı Sosyal Ve Psikolojik Sorunlar: Muğla Örneği. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sos Bilim Enstitüsü Derg*. 2016;4(4):35–57.
20. O'donnell O. Health And Health System Effects On Poverty: A Narrative Review Of Global Evidence. *Health Policy (New York)* [Internet]. 2024;142(February):105018. Available From: <https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2024.105018>
21. Starr Knp, Mcdonald Sr, Bales Cw. Nutritional Vulnerability İn Older Adults: A Continuum Of Concerns. *Curr Nutr Rep*. 2015;4(2):176–184.
22. Gürer A, Çırpan Küdür F, Özlen Atalan N. Yaşlı Bakım Hizmetleri. *J Heal Serv Educ*. 2019;3(1):1–6.
23. Wang C, Wan G. Aging And Inequality: The Perspective Of Labor Income Share. *Adbı Work Pap*. 2017;(764).
24. Swain J, Carpentieri Jd, Parsons S, Goodman A. Approaching Retirement After A Working Life İn Poverty. *J Popul Ageing*. 2023;16(4):899–918.
25. Hurtado Md, Topa G. Quality-Of-Life-And-Health-Influence-Of-Preparation-For-Retirement-Behaviors-Through-The-Serial-Mediation-Of-Losses-And-Gains2019International-Journal-Of-Environmental-Research-And-Public-Healthopen-Access.Pdf. *Int J Environ Res Public Health*. 2019;16(9):1–28.
26. Ağar A. Yaşlılarda Ortaya Çıkan Fizyolojik Değişiklikler. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Derg*. 2020;3(3):347–54.
27. Agbangla Nf, Séba Mp, Bunlon F, Toulotte C, Fraser Sa. Effects Of Physical Activity On Physical And Mental Health Of Older Adults Living İn Care Settings: A Systematic Review Of Meta-Analyses. *Int J Environ Res Public Health*. 2023;20(13).
28. Thomas Ks, Applebaum R. Long-Term Services And Supports (Ltss): A Growing Challenge For An Aging America. *Public Policy Aging Rep*. 2015;25(2):56–62.
29. Drazic I, Schermuly Cc, Büsch V. Empowered To Stay Active: Psychological Empowerment, Retirement Timing, And Later Life Work. *J Adult Dev* [Internet]. 2024;31(3):261–78. Available From: <https://doi.org/10.1007/s10804-023-09453-8>
30. Oğlak S, Canatan A. Yaşam Boyu Öğrenme Ve Aktif Yaşlanma Bakış Açısından Üçüncü Yaş Üniversiteleri: İyi Uygulama Örnekleri. *Yaşlı Sorunları Araştırma Derg*. 2020;13(2):131–41.
31. Güleç İ, Çelik S, Demirhan B. What İs Lifelong Learning? An Evaluation On Definition And Scope. *Sak Univ J Educ*. 2012;2(3):34–48.
32. Kaya He. Yaşam Boyu Yetişkin Eğitimi. Ankara: Nobel Yayınları; 2016.
33. Lim Zy, Yap Jh, Lai Jw, Mokhtar Ia, Yeo Dj, Cheong Kh. Advancing Lifelong Learning İn The Digital Age: A Narrative Review Of Singapore's Skillsfuture Programme. *Soc Sci*. 2024;13(2).
34. Aksoy M. Kavram Olarak Hayat Boyu Öğrenme Ve Hayat Boyu Öğrenmenin Avrupa Birliği Serüveni. *Bilig*. 2012;64:23–48.
35. Dhirathiti N. Lifelong Learning Policy For The Elderly People: A Comparative Experience Between Japan And Thailand. *Int J Lifelong Educ*. 2014;33(6):770–90.
36. Kacetyl J, Klímová B. Third-Age Learners And Approaches To Language Teaching. *Educ Sci*. 2021;11(7):3–6.

37. Bahtiyar Saygan B, Pekel Uludağlı N. Yaşam Boyu Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Gelişimi. *Psikiyatr Güncel Yaklaşımlar*. 2021;13(2):354–82.
38. Foster L, Walker A. Gender And Active Ageing In Europe. *Eur J Ageing*. 2013;10(1):3–10.
39. İhd. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi [Internet]. 1948. Available From: <https://www.İhd.Org.Tr/İnsan-Haklari-Evrensel-Beyannames/>
40. Delgado-Herrera M, Aceves-Gómez Ac, Reyes-Aguilar A. Relationship Between Gender Roles, Motherhood Beliefs And Mental Health. Vol. 19, *Plos One*. 2024. 1–31 P.
41. Çifçi S, Saka G, Akın A. Toplumsal Cinsiyet Algısı Ve Etkileyen Faktörler: Mardin Örneği. *Türkiye Halk Sağlığı Derg*. 2022;20(1):1–13.
42. Sánchez-Román M, Autric-Tamayo G, Fernandez-Mayoralas G, Rojo-Perez F, Agulló-Tomás Ms, Sánchez-González D, Et Al. Social Image Of Old Age, Gendered Ageism And Inclusive Places: Older People In The Media. *Int J Environ Res Public Health*. 2022;19(24).
43. Yalçın E. Toplumsal Tabakalaşım Sistemlerinin Geneincelemesi. *Hak İş Uluslararası Emek Ve Toplum Derg*. 2019;8(20):158–79.
44. Bulduk Özgür E. Yaşlılık Ve Toplumsal Değişim. *Türkiye Sos Araştırmalar Derg*. 2014;182(182):53–60.
45. Eryigit Gunler O. Yaşlılıkta Toplumsal Eşitsizlik. *Curr Perspect Soc Sci*. 2022;26(4):350–60.
46. Zhang Cq, Chung Pk, Zhang R, Schütz B. Socioeconomic Inequalities In Older Adults' Health: The Roles Of Neighborhood And Individual-Level Psychosocial And Behavioral Resources. *Front Public Heal*. 2019;7(October).
47. Chern A, Golub Js. Age-Related Hearing Loss And Dementia. *Alzheimer Dis Assoc Disord*. 2019;33(3):285–90.
48. Maharani A, Dawes P, Nazroo J, Tampubolon G, Pendleton N. Visual And Hearing İmpairments Are Associated With Cognitive Decline In Older People. *Age Ageing*. 2018;47(4):575–81.
49. Frishammar J, Essén A, Bergström F, Ekman T. Digital Health Platforms For The Elderly? Key Adoption And Usage Barriers And Ways To Address Them. *Technol Forecast Soc Change*. 2023;189(January).
50. Sönmez S, Çevik C. Yaşlılık Ve Sağlıkta Eşitsizlikler. *Humanist Perspect*. 2021;3(2):496–511.
51. Yoloğlu A Cenap. Sağlık Eşitsizlikleri, Dsö Yaşam Kalitesi Ölçeği Üzerinden Bir Değerlendirme: Mersin İli Mezitli İlçesi Örneği. *J Plan*. 2019;30(1):66–88.
52. Garzón-Orjuela N, Samacá-Samacá Df, Luque Angulo Sc, Mendes Abdala Cv, Reveiz L, Eslava-Schmalbach J. An Overview Of Reviews On Strategies To Reduce Health İnequalities. *Int J Equity Health*. 2020;19(1):1–11.
53. Coombs Jb, Barrocas A, White J V. Nutrition Care Of Older Adults With Chronic Disease: Attitudes And Practices Of Physicians And Patients. *South Med J*. 2004;97(6):560–5.
54. Zhang Xq. The Trends, Promises And Challenges Of Urbanisation In The World. *Habitat Int*. 2016;54(November 2015):241–52.
55. Kesgin B. Yaşlı Dostu Şehirler. 2023.
56. Zengin Taş E, Kırışık H, Yıldız F, Ata Z, Aktuğ M. Yaşlı Dostu Kentin Anlamı Ve Aktif Yaşlanmaya Katkıları: Cumhuriyetin 100. Yılında İzmir Kenti Örneği. *Kent Akad*. 2023;0–3.
57. Hoof J Van, Marston Hr. Age-Friendly Cities And Communities: State Of The Art And Future Perspectives. *Int J Environ Res Public Health*. 2021;18(4):1–13.

58. Kalyoncuo S, Tekinsoy Kartın P. Aktif Yaşlanma Ve Hemşirelik Bakımı. Erü Sağlık Bilim Fakültesi Derg. 2021;8(1):26–32.
59. Canlı S, Karataş N. Yaşlılar İçin Bir Halk Sağlığı Hemşireliği Yaklaşımı: '“Fiziksel Aktivite Danışmanlığı.”' Ashd. 2018;17(2):36–45.
60. Wu F, Drevenhorn E, Carlsson G. Nurses' Experiences Of Promoting Healthy Aging İn The Municipality: A Qualitative Study. Healthc. 2020;8(2):1–11.